

Gladiatorske igre.

Predstavila vam bom gladiatorske igre, njihov izvor, kje in kako so potekali boji in ne nazadnje tudi kdo so gladiatorji sploh bili. Povedala pa vam bom tudi nekaj stvari o njihovem koncu, pripravila pa sem tudi nekaj zanimivosti o igrah.

Izvor. Tako kot pri športnih prireditvah v mnogih starodavnih kulturah je tudi izvor gladiatorskih bojev verjetno skrit v verskih obredih, še posebej pogrebnih. Rimljani so trdili, da so tradicijo gladiatorskih bojev prevzeli od Etruščanov, vendar za to ni veliko dokazov. Prve rimske gladiatorske boje, v katerih so se pari gladiatorjev bojevali na življenje in smrt, sta priredila v tretjem stoletju pr.n.š. Mark in Decim Brut v čast svojega umrlega očeta Junija Bruta. Postopoma pa so igre izgubile povezavo s pogrebnimi običaji in postale pomemben del javnih prireditev, ki so jih organizirali politiki in cesarji. Znano je, da je Gaj Julij Cezar priredil igre na lastne stroške, češ da so za njegovega mrtvega očeta, verjetno pa si je želel je zagotoviti volilno zmago. Prireditelj gladiatorskih iger si je pri ljudeh pridobil veliko popularnost. Izven Rima so za igre poskrbeli prireditelji gladiatorskih iger, v Rimu pa cesar s svojimi uradniki.

Kje so potekale. V začetku so boji potekali na velikih odprtih prostorih kot na primer v cirkusih in na trgih, kjer so postavili lesene odre in zasilne ograje. Pozneje, v 1. stoletju pr.n.š., ko so se gladiatorske igre že zelo razmahnile, so začeli graditi amfiteatre. To so bili ogromne kamnite zgradbe ovalne oblike, ki so imele v sredini areno, okrog in okrog pa je bil prostor za gledalce. Rimljani so jih zasnovali posebej za prirejanje gladiatorskih iger. Ostanke najstarejšega zidanega amfiteatra iz leta 80 pr.n.š. lahko še danes vidimo v Pompejih. Prvi pravi amfiteater v Rimu pa so zgradili leta 29 pr.n.š., vendar je kasneje pogorel. Najslavnejši in največji med rimskimi amfiteatri je bil nedvomno amfiteater v Rimu, ki so ga zgradili leta 80. Imenujemo ga tudi flavijski amfiteater ali pa Kolosej. Ob otvoritvi so potekale v njem igre sto dni zapored.

Kdo so bili gladiatorji. Na splošno so bili gladiatorji nesvobodni posamezniki obsojeni zločinci, vojni ujetniki ali pa sužnji, ki jih je lastnik gladiatorske skupine kupil za gladiatorske boje in jih potem posojal za boje v amfiteatrih.

Tudi rimski državljani so si lahko odpovedali statusu svobodnega človeka in se v zameno za denar, slavo in razburljivo življenje prodali lastnikom gladiatorskih skupin. Kdor je postal gladiator na ta način, je izgubil vse pravice in spoštovanje, kar mu je kot rimskemu državljanu pripadalo. Poklicni gladiatorji pa so bili svobodni možje, ki so v gladiatorskih bojih sodelovali prostovoljno. S tem, da so postali gladiatorji, so si svobodni možje iz nižjega sloja pogosto pridobili slavo in pa podporo bogatih Rimljanov.

V areni se je bojevala tudi peščica pripadnikov visokega sloja rimske družbe, ki so jim bili boji razburljiv način zabave. Mož je dobil status gladiatorja takoj, čeprav ga je gladiatorska prisega obvezovala, da se mora do lastnika gladiatorske skupine obnašati kot suženj do svojega gospodarja. Gladiatorji so morali storiti vse, kar jim je lastnik ukazal. Zaradi svoje

vdanosti, poguma, spretnosti in discipline so bili spoštovani in cenjeni. Posebej so bili priljubljeni pri ženskah, nekateri pa so bili tudi pravi lomilci ženskih src.

Kdo so bili gladiatorji. Gladiatorji, ki so zbrali veliko zmag, so postali idoli, ki bi jih z lahkoto primerjali z današnjimi zvezdami iz sveta športa. Trenirali so kot pravi športniki. Prebivali so v gladiatorskih kasarnah, imeli so medicinsko oskrbo in dobivali so tri obroke hrane na dan. Učili so se uporabi različnih orožij, pa tudi boja z verigami, mrežo, trizobom, bodalom, vrvjo ... Borilnih veščin so se učili v privatnih gladiatorskih šolah (ludi). Te so bile zgrajene posebej za ta namen in so običajno stale v bližini velikih amfiteatrov. Največja gladiatorska šola je stala poleg Koloseja v Rimu. Gladiatorji so se tam učili bojevanja in preživetja v bojih, tam pa so stale tudi kasarne, v katerih so stanovali. Imeli pa so tudi možnost, da si poleg slave in bogastva prislužijo svobodo, in sicer tako, da so preživeli tri do pet let gladiatorskih bojev. Čeprav so se nekateri bojevali le nekajkrat na leto, je bilo le malo tistih, ki jim je uspelo preživeti. Simbol pridobljene svobode je bila lesena palica (rudis). Osvobojeni gladiatorji so se lahko še naprej bojevali za denar, pogosto so postali trenerji v gladiatorskih šolah ali telesni stražarji bogatašev.

Kako so potekale igre. Pravzaprav se je "obred" bojov začel že zvečer en dan pred boji, ko so se gladiatorji zbrali na veliki gostiji, ki so se je lahko udeležili vsi in to brezplačno. Za mnoge je bila to zadnja večerja. Naslednji dan so se igre začele s slavnostnim sprevodom. Vsak gladiator je bil v slovesni opravi, orožje pa so za njimi nosili služabniki. Ko so prišli do cesarjeve lože, so ga pozdravili z dvignjeno desnico. Nato so se začeli boji. Program je potekal preko celega dneva. Zjutraj so bile najprej na vrsti točke z živalmi. Vrstili so se nastopi dresiranih živali, še bolj pogosto pa lov in boj z divjimi zvermi. Pobjajali so razne vrste divjih živali (leve, slone, medvede, srnjad, divje gosi, pse, kamele,...), ki so jih v Rim pripeljali z vseh koncev države. Lov je preživelo le malo živali, v enem dnevu so jih pobili več tisoč. Za lovom so prišle na vrsto usmrtitve. Običajno so obsojene kriminalce vrgli zverem in to brez kakršnegakoli orožja. Njihova obsodba se je glasila "k zverem". Obsojence so tudi privezali na kole in zažgali ali pa križali. To se je dogajalo v dopoldanskih urah. Takrat je bilo v amfiteatru najmanj ljudi, saj so mnogi zapustili prizorišče in odšli na kosilo. V amfiteatrih so lahko uprizarjali tudi bitke na vodi. To so storili tako, da so areno zalili z vodo. To točko so ljudje še posebej oboževali.

Kako so potekale igre. Boji so višek dosegli popoldne. Gladiatorji so se bojevali med seboj, z zvermi, v bitkah na trdnih tleh in na vodi. Odlična tehnična zasnova amfiteatra je omogočala, da so areno zelo hitro spremenili v gozd, vodno površino ali kakšno drugo prizorišče. Tisti, ki je obležal na tleh, je odložil orožje in leže na hrbtu dvignil levo roko, kar je bil znak, da prosi za milost. O njegovem življenju je imel pravico odločiti zmagovalec, ki pa se je moral pred cesarjem tej pravici odreči. Tako je cesarjev navzgor obrnjeni palec pomenil za premaganca življenje, kadar pa je bil palec obrnjen navzdol, je to pomenilo smrt. Pri svoji odločitvi je cesar pogosto upošteval voljo ljudstva. Če se premaganca niso usmili, ga je zmagovalec z mečem zabodel v vrat. Zmagovalec je prejel v znak zmage palmov list, zraven pa še zlato skledo, krono ali zlatnik.

Zaton. Gladiatorske igre so bile krute in krvave. Poizkus, da bi jih omejili in uvedli manj pobijanja in več športa, se niso obnesli, saj so Rimljani uživali v prelivanju krvi. To je bila njihova najbolj priljubljena zabava. S pojavom krščanstva so pobijanje ljudi prepovedali, igre in lovi pa so se odvijali še naprej. Ljudi niso več metali divjim zverem, ampak so jih obsodili na prisilno delo v rudnikih. Tako je začelo primanjkovati tudi borcev za gladiatorske boje. Gladiatorske borbe so v vzhodnem delu imperija prenehali konec 4. stoletja, v začetku 5. stoletja pa jih je cesar Honorij z odredbo odpravil tudi v zahodni polovici države. Leta 523 so bile tako zadnje gladiatorske igre.

Zanimivosti.

- Beseda gladiator izhaja iz latinskega izraza za meč [gladius]
- Za ogrevanje so morali po areni loviti slone
- Kolosej je dobil ime po kipu cesarja Tita, ki je bil tako velik, da so ga poimenovali kolos, kar pomeni velik, nekaj velikanskega
- V bojih se niso bojevali le moški, temveč so se tu in tam bojevale tudi redke ženske.
- O gladiatorskih igrah je posnet tudi film z naslovom Gladiator